

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 44 · 30. januar
Sesjonen 2023–2024

Møte tirsdag den 30. januar 2024 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 44):

1. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk (Innst. 170 S (2023–2024), jf. Dokument 8:36 S (2023–2024))
2. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Kari-Anne Jønnes, Mahmoud Farahmand, Olve Grotle og Trond Helleland om å sikre bedre betingelser for næringsliv i statsallmenningene (Innst. 171 S (2023–2024), jf. Dokument 8:32 S (2023–2024))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet (Innst. 173 S (2023–2024), jf. Dokument 3:4 (2023–2024))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Skatteetatens arbeid med å avdekke norske skattepliktiges inntekter og formuer i utlandet samt kryptovaluta (Innst. 172 S (2023–2024), jf. Dokument 3:3 (2023–2024))
5. Referat

Presidenten [10:00:06]: Representanten Anja Ninasdotter *Abusland*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra Statsministerens kontor foreligger følgende brev til Stortinget, datert 23. januar 2024:

«Det ble avholdt statsråd på Det kongelige slott tirsdag 23. januar 2024 kl. 10.00 under ledelse av Hans Majestet Kongen.

Det ble truffet følgende vedtak om endringer i regjeringen mv.:

- Statsministerens kontor
1. Statsråd Sandra Konstance Nygård Borch gis avskjed i nåde.
 2. Statssekretær Oddmund Løkensgard Hoel gis avskjed i nåde som statssekretær for statsråd Sandra Konstance Nygård Borch.
 3. Statssekretær Oddmund Løkensgard Hoel utnevnes til statsråd og overtar ansvaret for forsknings- og høyere utdanningssaker i Kunnskapsdepartementet.
 4. Ansvarsfordelingen mellom statsrådene i Kunnskapsdepartementet videreføres som fastsatt i kongelig resolusjon 14. oktober 2021 kl. 12.00.

5. Møtende vararepresentant på Stortinget Ivar Bühring Prestbakmo utnevnes som statssekretær for statsråd Oddmund Løkensgard Hoel i Kunnskapsdepartementet.
6. Rangordningen for regjeringen Støre fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.
7. Endringene ovenfor trer i kraft 23. januar 2024 kl. 12.00.»

Det refererte brevet foreslås vedlagt protokollen. – Det anses vedtatt.

Det tidligere medlem av regjeringen, Sandra Borch, har tatt sete som representant.

Statsråd Cecilie Myrseth overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten [10:01:56]: Representanten Lars Haltbrekken vil framsette et representantforslag.

Lars Haltbrekken (SV) [10:02:10]: På vegne av meg selv vil jeg framsette et representantforslag om bynasjonalparker.

Presidenten [10:02:19]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:02:26]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk (Innst. 170 S (2023–2024), jf. Dokument 8:36 S (2023–2024))

Presidenten [10:02:44]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Runar Sjøstad (A) [10:03:16] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid i saken.

Komiteen viser til fiskeri- og havministerens brev av 21. november 2023 med statsrådets vurderinger av representantforslaget. Brevet er for øvrig vedlagt innstillingen.

Komiteen viser til at sjømat er en viktig eksportnæring for Norge. Komiteen er opptatt av at all sjømat skal produseres under sunne og humane forhold.

Komiteen viser videre til NOU 2023: 23, havbruksutvalgets gjennomgang av en helhetlig forvaltning av akvakultur i Norge, der fiskehelse og fiskevelferd også er tema. Nærings- og fiskeridepartementet har sendt havbruksutvalgets utredning på offentlig høring, med høringsfrist 2. januar 2024. Videre viser komiteen til Riksrevisjonens rapport Dokument 3:12 for 2022–2023, Myndighetenes arbeid med fiskehelse og fiskevelferd i havbruksnæringen, som er til behandling i Stortinget.

Komiteen noterer seg at statsråden i ovennevnte brev mener intensjonene i forslagene allerede er ivarettatt i dagens regelverk, henholdsvis gjennom matloven og dyrevelferdsloven og underliggende forskrifter. Det er også varslet en dyrevelferdsmelding i 2024.

Under komiteens behandling av representantforslaget har det kommet inn fire høringsinnspill fra henholdsvis Tekna, Forbrukerrådet, Dyrevernalliansen og NOAH.

Jeg viser for øvrig til komiteens tilrådning, som medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet står bak, om at representantforslaget ikke vedtas.

Olve Grotle (H) [10:05:06]: Høgre er opptekne av havbruksnæringa, og at det skal leggjast til rette for ein berekraftig vekst. Samtidig er vi òg opptekne av miljø og fiskehelse, og vi er klare på at næringa må ta dette meir på alvor. Det føregår arbeid i regjeringa som omfattar fiskehelse, og sentralt her står dyrevelferdsmeldinga. Det er òg varsla oppstart av arbeid med ei ny havbruksmelding, som vil omfatte arbeidet frå havbruksutvalet. Regjeringa har varsla at ho innan rimeleg tid vil kome til Stortinget med meldingar der fiskehelse vil stå sentralt.

EØS-avtalen harmoniserer stort sett alt regelverk knytt til næringsmiddelhygiene, fôrhygiene, dyrehelse, dyrevelferd, merking av mat, marknadsføringsreglar for mat og fôr m.m. Det vil seie at vi har eit felles omfattande og detaljert regelverk med EU på desse områda, og det er i svært liten grad høve for nasjonale myndigheiter til å innføre strengare eller slappare hygienekrav i matproduksjonen.

Når det så gjeld omsetning av næringsmiddel, inkludert fisk, som ikkje er trygge å ete eller ikkje oppnår nærmare spesifiserte krav til kvalitet, kan desse ikkje seljast til konsum. Mattilsynet er tilsynsmyndigheit, og det er allereie god regulering for å sikre sunn og trygg mat med akseptabel kvalitet.

Forutan at vi alt har eit system som tek vare på mat-sikkerheit og kvalitet, vil det vere svært utfordrande å utforme eit offentleg regelverk – ved sida av EØS-reglane – som skal fastsetje merking av oppdrettsfisk som har hatt sjukdomar. Ei anna sak er at produsentane bør ha ei ei-

geninteresse i at forbrukarane kjenner seg trygge på at maten er sunn og god, og bør treffe tiltak for å sikre dette.

Helsekontroll er eit viktig element i arbeidet med å førebyggje spreiring av sjukdomar og sikre god fiskevelferd. For å sikre at oppdrettar gjennomfører helsekontrollar med rett kompetanse, er helsekontrollane regulerte gjennom akvakulturdriftsforskrifta. Det er berre autorisert dyrehelsepersonell som har tilstrekkeleg kompetanse til å gjere vurderingane, og difor krev regelverket at det berre er veterinærar og fiskehelsebiologar som kan gjennomføre dei pålagde helsekontrollane. Dyrehelsepersonellet som skal utføre helsekontrollane, er gjennom dyrehelsepersonellova pålagt ei rekkje plikter som ikkje vil bli påverka av tilsetjingsforhold. Det sentrale må vere at fiskehelsepersonell og veterinærar utfører arbeidet sitt på ein god måte og i tråd med fastsette krav i regelverket. Det har difor mindre å seie korleis fiskehelsetenesta er organisert.

Under komitébehandlinga har det kome til to forslag knytt til *Listeria monocytogenes*. Desse er ikkje blitt vurderte av fiskeri- og havministeren. Høgre går ut frå at dette òg vil bli behandla i dei varsla fiskehelsemeldingane til Stortinget, og det er difor naturleg å avvente desse. Skulle det vere behov for ekstratiltak før desse meldingane blir lagde fram, legg Høgre til grunn at regjeringa vil gjere dei nødvendige tiltaka.

Per Ivar Lied (Sp) [10:08:37]: Sjømat er ei viktig eksportnæring for Noreg. Alle partia er opptekne av at sjømat skal produserast under sunne og humane forhold.

Fiskehelse og fiskevelferd er eit tema også i NOU 2023: 23, og utgreiinga frå havbruksutvalet har vore på offentlig høring med frist no i januar.

Senterpartiet meiner intensjonen i representantforslaget allereie er ivaretekne i dagens regelverk, både gjennom matlova og dyrevelferdslova. Det er dessutan varsla ei dyrevelferdsmelding i 2024.

Produksjonen av norsk sjømat er underlagd strenge reglar og kontroll. Likevel meiner vi at helsa til oppdrettsfisk må bli betre, men vi trur ikkje at sjukdomsmerking av matvarer er eit effektivt tiltak. Mattilsynets kontrollfunksjon og tilsyn er viktig for å sørgje for mattryggleik for norsk sjømat. Budsjettet til Mattilsynet er auka med 20 mill. kr i 2024, m.a. for å styrkje arbeidet med fiskehelse.

Eg har lyst til å vise til nokre av punkta som statsråden har framheva i svaret til komiteen, nemleg at Noreg gjennom EØS-avtala har eit felles regelverk med EU for mat, dyr og innsatsvarer. Det er eit omfattande regelverk på dyrehelseområdet, som gjeld både fisk og dyr og all mat, både planter, fisk og landdyr. Den som importerer, handterer, lagrar eller omset næringsmiddel, må vere

registrert som næringsmiddelverksemd, og produksjon av næringsmiddel frå dyr, som kjøt, sjømat, mjølk og egg, krev i tillegg godkjenning av Mattilsynet. Då må ei rekkje krav vere oppfylte. Merking av mat er også ein del av EØS-avtala og er regulert gjennom matinformasjonsregelverket.

I tillegg til veterinær- og hygienekrav som er en del av EØS-avtala, har vi nasjonale krav til kvalitet for fisk som skal fremje god kvalitet på fisk og fiskevarer til forbrukar.

Helsekontroll er også viktig for å førebygge spreiding av sjukdomar og sikre god fiskevelferd, og for marknadstilgangen for norsk fisk. Senterpartiet meiner det vil vere meir effektivt med styrking av regelverket og tilsynet med helse, velferd og kvalitet av oppdrettsfisk enn merking av fiskeprodukt.

Forbrukarane er opptekne av dyrevelferd. Det er også regjeringspartia. Det blir difor arbeidd med ei ny stortingsmelding om dyrevelferd, og det trengst, sidan det er 20 år sidan det var ein samla gjennomgang av regelverket for dyrevelferd.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:11:50]: Fiskehelse i norsk oppdrett er ikkje god nok og må betrast betrakteleg. Den dårlege fiskehelse går direkte ut over dyrevelferda, som utgjør eit stort etisk problem for næringa – og også for denne salen, som har ansvaret for å sikre rammevilkår som sikrar at dyrevelferda er anstendig.

Dårleg fiskehelse går ikkje berre ut over fisken. Oppdrettsnæringa er ei avgjerande næring for mange lokalsamfunn og den nasjonale økonomien. Næringa er svært utsett for negativt omdøme, og vedvarande dårleg fiskehelse kan ha store konsekvensar for omdømet til næringa og dermed for norsk økonomi.

SV meiner vi må gå kraftig til verks for å omstille næringa, bl.a. gjennom fleire indikatorar i trafikkløssystemet, gjennom at alle nye konsesjonar skal vere med forureiningsfri teknologi, og gjennom økonomiske verkemiddel som sikrar at næringa omstiller seg.

SV meiner også at vi må sikre at forbrukarane kan setjast i stand til å bruke makta si. Forsking frå Forbruksforskningsinstituttet, SIFO, viser at nordmenn er opptatte av dyrevelferd, og at forbrukarane ønskjer å vite korleis dyret dei et, har levd. Ein aukande del av forbrukarane er skeptiske til velferda til oppdrettsfisk. Forbrukarar ønskjer større openheit i oppdrettsbransjen. Da må vi som politikarar og folkevalde levere.

Difor er eg glad for at Stortinget etter SVs gjennomslag i forhandlingane i haust gir regjeringa marsjordre om å bidra til at forbrukarane får relevant informasjon om helse, velferd og miljøstatus i norsk matproduksjon, og å vurdere frivillig sjukdomsmerking av oppdrettsfisk i butikkane i løpet av 2024. Ei frivillig merkeordning har

både Sjømat Norge og sjømatbedriftene ytra seg positivt til, og eg forventar at statsråden tar initiativ og får dette på plass i løpet av året.

Avslutningsvis: Skal vi få den næringa som lokalsamfunn langs heile kysten ønskjer seg, er auka berekraft og betre fiskevelferd vegen å gå. Det trur eg fleire og fleire begynner å sjå no. Det er bra for lokalsamfunna, det er bra for fisken, og det er bra for nasjonaløkonomien.

Eg tar opp forslaga SV har saman med Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Presidenten [10:14:23]: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Geir Jørgensen (R) [10:14:37]: Det påligger oss som lovgivere i en nasjon med stor eksport av sjømat å ha det beste regelverket vi kan ha, og sørge for at det ikke er tvil om at den maten vi sender ut av landet, og som vi har eksportinntekter fra, er trygg å spise.

Vi ser gang på gang at det refereres til historier fra denne næringen, der man ikke har klart å opprettholde den mattryggheten vi skulle hatt i en så stor næring. Jeg vil takke forslagsstillerne for et godt forslag, og det er beklagelig at regjeringspartiene i samarbeid med Høyre klarer å torpedere et så godt forslag.

Det vi har sett underveis i behandlingen av denne saken, er en stygg historie fra Sverige. Norsk laks er solgt og videreprosessert i Sverige med katastrofale og fatale utfall for forbrukerne. Det er bakterien listeria det er snakk om her. Den har den egenskapen at den kan være dødelig for folk med underliggende sykdom.

Da Mattilsynet undersøkte Lerøys anlegg på Hitra og Frøya, ble det levert et alvorlig varsel – et varsel som skulle vært håndtert som et avvik, men ikke ble det. Mattilsynet skriver at dette selskapet ikke har fått bedre kontroll på tilstedeværelse av listeria i produksjonen, at de ikke ivaretar mattryggheten på en tilstrekkelig måte, og at dette selskapet bør ha tiltak overfor neste ledd når så store mengder av listeria er påpekt. Det er altså mer enn 700 påvisninger i produksjonsmiljøet.

Vi i Rødt er med på forslag der vi ber regjeringen utrede en plikt for lakseslakterier til å varsle videre til neste ledd i produksjonslinjen eller til kjøper ved påvisning av listeria. Vi ber også regjeringen ta initiativ til sammen med oppdrettsnæringen og Mattilsynet å utarbeide bransjeretningslinjer for listeria i oppdrettsnæringen.

Statsråd Cecilie Myrseth [10:17:29]: Jeg deler engasjementet for å få en bedre fiskehelse og -velferd, og for at vi skal ha en bærekraftig oppdrettsnæring. Sjømaten er utrolig viktig for Norge. Da må vi sikre at fisken har det bra. Oppdrettsnæringen er en veldig stor del av det-

te. Min jobb er å sørge for at vi har et regelverk som legger til rette for dette. Oppdretterne har ansvar for at fisken er frisk og har det bra, og sammen skal det bidra til både tillit og omdømme, men det er en jobb som man hele tiden må gjøre.

Norge har gjennom EØS-avtalen et felles regelverk med EU for mat. Det regelverket sikrer at all mat som selges til forbrukerne, er trygg, og vi trenger ikke å merke maten for at forbrukerne skal vite nettopp det.

Likevel har vi sett i mediene at det har kommet fram saker hvor regelverket ikke er fulgt. Sånn skal vi ikke ha det. Samtidig viser disse sakene at Mattilsynet gjør jobben sin, og Mattilsynet spiller en viktig rolle for å sørge for god helse hos dyrene, og trygg mat. Denne regjeringen har derfor styrket Mattilsynet i hvert budsjett som har vært lagt fram. Dette fokuseres det på i høy grad.

Det er også viktig å påpeke at listeria ikke handler om oppdrettsfiskens helse. Dette er en bakterie som kan finnes på slakteriet, og som kan bli med fisken i produksjonslinjen etter slakt og oppformes på veien til forbrukeren. Listeria kan gi alvorlig sykdom hos mennesker, og det er derfor klare grenser i regelverket for hvor mye listeria som kan følge med et produkt. Det påvirker også holdbarheten.

Det er mange ting vi må se på for å sikre en bedre fiskehelse og -velferd. Jeg mener at det å se utelukkende på merking ikke er det som gir de svarene vi vil ha. Forbrukerne skal være trygge på at produktene de finner i disken, er trygge å spise, og at dyrene har hatt det bra.

Som det har vært nevnt flere ganger, jobber regjeringen med to meldinger til Stortinget som har med disse temaene å gjøre. Det er meldingen som kommer om dyrevelferd, som omhandler alle dyr og ikke minst fisken, og i tillegg er vi i startfasen av arbeidet med havbruksmeldingen, som også tar opp en del av det som er nevnt her. Jeg mener at gjennom de to meldingene vil regjeringen legge til rette for at Stortinget får grundig og god anledning til å diskutere disse viktige temaene.

Presidenten [10:20:22]: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:20:38]: Det er openbert at det er mange ting som skal til for å sikre god fiskevelferd. Ein kan kanskje dele det inn konseptuelt i to bitar. Det eine er det som skjer når forbrukarane skal handle fisk, det andre er den reguleringa vi gjer frå lovgivarsida og myndighetssida.

På myndighetssida og lovgivarsida har det gått veldig langsam. Trafikklyssystemet var eit arbeid som blei sett i gang av den førre raud-grøne regjeringa og innført av den blå regjeringa, men der var det berre éin indikator, og det var lus. Ideen var at det her skulle vere mange indikatorar. Det skulle vere eit berekraftsindikatorsystem som skulle ha nøkkelindikatorar på viktige område, deri-

blant dyrevelferd. Det har ikkje skjedd. Framleis står vi berre med lus. Det er eigentleg ein ganske pinleg affære.

Når kjem det ein eigen indikator for dyrevelferd i trafikklyssystemet for oppdrett?

Statsråd Cecilie Myrseth [10:21:40]: Det er mange ting vi må gjøre for å sikre at oppdrettsnæringen blir mer bærekraftig. Det er også mitt klare ønske og min ambisjon. Vi har i gang to viktige arbeid nå som handler om nettopp dette.

Det ene er dyrevelferdsmeldingen, som kommer. Der er det mye engasjement allerede – med god grunn – og det deler jeg.

Det andre er hvordan vi skal regulere oppdrettsnæringen. Det vil komme i havbruksmeldingen, så det er for tidlig nå å si hvilke tiltak den vil inneholde, og hvordan den skal se ut, men det kommer en stor melding. Den gjør jeg meg flid med, og den skal komme så raskt som overhodet mulig, og den er utrolig viktig for å ha et godt regelverk og rammeverk for å sikre en bærekraftig oppdrettsnæring.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:22:29]: Det står også i Hurdalsplattforma at ein skal kome med fleire indikatorar i trafikklyssystemet. Det stod det også i den førre regjeringa si erklæring, men av ein eller annan utruleg grunn går det arbeidet veldig langsamt. Det er den regulatoriske delen. Det blei altså lova reglar som sikrar dyrevelferda, og det reknar eg med kjem i dyrevelferdsmeldinga og ein del andre stader.

Arbeidet med forbrukardimensjonen her er ein annan del. Vi ser stadig større merksemd blant forbrukarar. Det blir ikkje minst forsterka av medieoppslag om ganske horrible utslag av dårleg dyrevelferd, og folk begynner å bli skeptisk til oppdrettsfisk. Den skepsisen er rett og slett livsfarleg for veldig mange lokalsamfunn langs kysten, og det verkar ikkje som dette blir tatt nok på alvor så langt, verken av næring eller av myndigheter.

Spørsmålet er: Når får vi på plass ei merkeordning i butikkane?

Statsråd Cecilie Myrseth [10:23:33]: Jeg er iallfall uenig i at dette ikke tas på alvor av myndighetene, om man da tenker at myndighetene er regjeringen. Vi fokuserer i stor grad på det, og det har jeg også fokusert mye på siden jeg ble statsråd når disse sakene har vært oppe i mediene. Det engasjementet deler jeg fullt ut med representanten. Vi har sett situasjoner og bilder på hvordan vi ikke skal ha det.

Det er viktig å si at det også er veldig mange som ikke bryter reglene i næringen. Det er viktig å si fordi denne næringen er utrolig viktig for veldig mange lokalsamfunn langs kysten.

Det er mange paradoks her. Det ene er at vi er nødt til å sikre at flere spiser fisk. Hvordan skal vi gjøre det? Vi er avhengig av disse viktige eksportinntektene. Da må vi sørge for at det er tillit mellom samfunn og næringer til at man følger reglene, at man sikrer at fisken har det bra, og at man driver på en bærekraftig måte. Det er det politikken skal sørge for, og det jobber vi også med hver eneste dag.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:24:36]: Eg trur på statsråden når ho seier at ho tar dette på alvor. Det trur eg på. Når eg meiner alvor, er det det regulatoriske alvorret – at ein faktisk har sett inn tiltak som gjer at ein tar det på alvor. Der meiner eg nok vi alle kan vere einige om at ein ikkje har kome langt nok. I den utviklinga vi no ser, er reglane for svake. Det å følgje reglar i dag er ikkje nok. Ein må også innføre reglar som er strengare, som varetar dyrevelferda på ein betre måte, og som ikkje minst varetar ønsket blant forbrukarar om å vere trygge på at den maten ein et, har vore godt behandla. Det trur eg gjeld all matproduksjon. Der har vi ein stor jobb å gjere. Det er ikkje slik lenger at ein berre kan ha litt lause reglar, håpe det går bra, og så går det bra i økonomien. Nei, dei tinga heng nøye saman.

Når det gjeld merkeordning i butikkane, korleis ligg prosessen an der? Kva har statsråden tenkt om det?

Statsråd Cecilie Myrseth [10:25:40]: Alle vedtak som fattes i Stortinget, vil selvfølgelig bli fulgt opp av regjeringen.

Når det gjelder om reglene er for strenge, for svake, ikke til stede eller tilfeldige, må jeg bare si at om man følger reglene i dag, ligger det an til at man da vil få et godt omdømme, og man vil ta vare på fisken. Vi ser at ikke alle gjør det, men jeg mener at man ikke kan begynne i den enden at man sier at når noen bryter regler og lover, skal man endre på dem. Da må man sørge for at de som skal følge dem, faktisk følger dem – som i alle andre regelverk vi har her i landet.

Jeg er ikke fremmed for å se på om man skal endre på eller stramme inn det regelverket som er. Det må vi gjerne se på, for det viktigste er at vi får opp tilliten, at omdømmet er bra, og at fisken har det bra. Det er det aller viktigste. Det vil vi komme tilbake til i to stortingsmeldinger, der i hvert fall den ene skal legges fram i løpet av dette året.

Presidenten [10:26:41]: Replikordskiftet er avsluttet.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:26:46]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Kari-

Anne Jønnes, Mahmoud Farahmand, Olve Grotle og Trond Helleland om å sikre bedre betingelser for næringsliv i statsallmenningene (Innst. 171 S (2023–2024), jf. Dokument 8:32 S (2023–2024))

Presidenten [10:27:04]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olav Tyldum (Sp) [10:27:33] (ordfører for saken): La meg først få takke komiteen for samarbeidet.

Representantforslaget som skal behandles her i dag, omhandler vilkår for næringsvirksomhet i statsallmenningene, spesielt reglene om avhending av statsallmenningsgrunn og retningslinjer for fastsetting av festeavgifter.

Hovedregelen i fjellova er at grunn i statsallmenning ikke kan selges. Tomtefeste reguleres gjennom tomtefesteloven og er utgangspunkt for alle typer feste-forhold. Loven skal sikre grunneiers rettigheter samtidig som den skal sikre også festeren mot urimelige vilkår. I hovedsak kommer grunneierinntektene i statsallmenninger fra festekontrakter. Øvrige inntekter forvaltes av Statskog og brukes til administrasjon av statsallmenningene og fjellstyresambandet og til andre tiltak med mål om verdiskaping og arbeidsplasser i statsallmenningene.

Senterpartiet mener det er viktig at Statskog spiller en aktiv og viktig rolle i lokal næringsutvikling der de har eiendommer i form av statsallmenning eller statsgrunn. Hurdalsplattformen slår også fast at Statskog skal brukes som et verktøy for industribygging og næringsutvikling. Jeg ser det derfor som naturlig at Statskog, i dialog med de kommunalt oppnevnte fjellstyrene og de aktuelle kommunene, sikrer en god dialog.

Det er ikke hensiktsmessig med egne retningslinjer for taksering av statsallmenningsgrunn. Statens eierinteresser ivaretas innenfor gjeldende lovverk. Egne retningslinjer vil heller ikke være i samsvar med statens prinsipper for god eierstyring.

Statsråden skriver i sitt brev til komiteen at Statskog SF skal ta riktig pris ved utleie av fellesskapets grunn. Uenighet mellom fester og grunneier kan selvsagt oppstå, og kan da om mulig måtte prøves rettslig. Jeg vil tro at landbruks- og matministeren gjennom sine eiermøter med Statskog SF blir holdt oppdatert på selskapets aktivitet. Jeg mener at eventuelle uenigheter må

kunne løses innenfor gjeldende lovverk, som nevnt, og gjerne på lavest mulig nivå.

Olve Grotle (H) [10:30:16]: Bedrifter, særleg i distriktskommunar, har gjerne tilhald på statsallmenningar dei festar. Fleire av desse opplever at Statskog SF terminerer gamle festekontraktar og aukar festeleiga vesentleg basert på nye takseringar utførte av Statskog sjølv. Dette pressar bedriftene til å vurdere kjøp av tomtene for å sikre drift og investeringar. Dette gjeld gjerne kapitalkrevjande bedrifter med små fortjenestemarginar i næringsfattige kommunar. Som følgje av dette ønskjer mange bedrifter difor å innløyse tomtene for å få betre tryggleik for drifta og dessutan betre pantsetjing knytt til lån og investeringar.

Etter fjellova § 13 kan statsallmenningar som hovudregel ikkje avhendast, med nokre få unntak. Desse er knytte til landbruk, grunn til byggetomter og innløysing av bustadtomter etter tomtefestelova. Det vil seie at næringsdrivande som hovudregel ikkje har moglegheit til å kjøpe eigedom som dei har festa på statsallmenningar. Trass i dette er det ifølgje NHO Reiseliv likevel døme på at nokre bedrifter har fått kjøpe grunnen sin av Statskog. Det gjev eit forvirrande bilete av i kva grad forbodet i fjellova faktisk blir praktisert.

Det er klare og legitime omsyn som styrer dagens avhendingsforbod for statsallmenningar i fjellova. Statskog SF er ein aktør som forvaltar store areal til det beste for fellesskapet. Samstundes må næringsfattige kommunar med lågt folketal òg kunne leve av det næringslivet dei har, og dei er avhengige av gode og stabile rammevilkår for dei næringsdrivande. Å feste tomt på statsallmenningar viser seg i fleire tilfelle å bli svært kostbart når Statskog aukar festeleigene utan at det har skjedd ein tilsvarende auke i overskotet til dei aktuelle bedriftene. Det rammar også kommunane.

Det bør difor innførast eit unntak i fjellova for sal av nærings eigedom på visse vilkår. Desse vilkåra kan til dømes vere at det må vere lokal einigheit rundt eit sal i den aktuelle kommunen. Med lokal einigheit meiner ein òg at fjellstyra får høve til å uttale seg før ei eventuell avhending. I tillegg til dette kan det vere grunn til å sjå på retninglinjene Statskog brukar for å fastsetje festeleiga. Det er i dag som hovudregel Statskog sjølv som takserer eigedomane og fastset festesummen på bakgrunn av takseringa. Det skjer ingen forhandlingar med dei involverte partane.

Med dette fremjar eg dei to forslaga i saka.

Presidenten [10:32:45]: Representanten Olve Grotle har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Geir Pollestad [10:32:58]: Regjeringa er oppteken av vilkår for næringsutvikling i distrikta og

fører ein politikk med mål om levande lokalsamfunn og arbeidsplassar i heile landet. Eg registrerer at forslagsstillarane no vil betra vilkåra for næringsutvikling i statsallmenningane, men eg er litt overraska over at ein vil gjera dette gjennom å instruera Statskog SF til å leiga ut eigedomen til fellesskapet for mindre enn det som er verdien, eller ved å selja, sjølv om lova i dag ikkje tillèt det.

Dei lokale sakene, som alle kan ivra for, møter i denne saka nokre prinsipp som er viktige. Då er eg oppteken av å finna gode løysingar på det, men likevel ha respekt for dei prinsippa som gjeld.

Inntektene Statskog SF får frå tomtefeste, kjem statsallmenningane til gode. Dei lokale fjellstyra får halvparten av festeinntektene for hytter og hotell. Andre inntekter går til Grunneigarfondet og vert forvalta av Statskog SF. Grunneigarfondet vert bl.a. nytta til administrasjon av statsallmenningane, støtte til Norges Fjellstyresamband og ulike tiltak i statsallmenningane. Dette omfattar òg tiltak for verdiskaping og lønsame arbeidsplassar.

Som kjent er hovudregelen i fjellova at statsallmenningen ikkje kan seljast. Grunngevinga for dette er at statsallmenningane skal forvaltast i eit langsiktig perspektiv og ikkje delast ut bit for bit.

Tomtefeste er regulert i tomtefestelova. Denne lova gjeld uavhengig av kven som eig grunnen, og skal sikra rettane til grunneigaren samtidig som ho skal sikra festaren mot urimelege vilkår. Lova set forbod mot urimeleg høg festeavgift. Dette må sjølv sagt Statskog SF forhalda seg til. Så gjeld det å finna den rette verdien gjennom takst. I situasjonar der partane er ueinige, kan det vera nødvendig å innhenta fleire takstar. Eg meiner at forvaltninga av statsallmenningane og rammene for dette er gode, og forventar at Statskog SF i dialog med fjellstyra og dei aktuelle kommunane legg til rette for aktiv bruk av resursane i statsallmenningane.

Dette er ei sak som står i Hurdalsplattforma, og som det vil vera naturleg for meg som statsråd å gå inn i. Eg meiner at dette skal skje innanfor rammene av dagens lov og prinsippa for eigarstyring, men tenkjer at me må bruka sunn fornuft og sjå om ein i framtida kan gjera ting betre enn det som har vore gjort så langt.

Presidenten [10:35:59]: Det blir replikkordskifte.

Olve Grotle (H) [10:36:12]: Det er i ordskiftet alle-reie slått fast at det finst to unntak i fjellova der ein kan få avhende eigedom. Det eine er til gardsbruk, det andre gjeld grunn til byggjetomter. I tillegg har ein særregelen i tomtefestelova som gjeld bustadeigedom, men det er altså ikkje eit unntak som kan knyte seg til etablert næringsverksemd, trass i at det kan vere behov for det.

Eg merka meg at det siste ministeren sa, var at det bør brukast sunn fornuft, og så får ein sjå kva som skjer framover. Skal eg oppfatte ministeren slik at det er ein indikasjon på at ein vil sjå på lova på nytt, og sjå om det er fornuftig å få med eit nytt unntak for næringsseigdom?

Statsråd Geir Pollestad [10:37:06]: Eg sa òg at eg meiner den vurderinga me må gjera, og som det er naturleg å gjera, må skje innanfor rammene av dagens lov. Eg er oppteken av at lova skal fylgjast. Det vert i representantforslaget vist til at det har skjedd sal, men det at det har skjedd sal, eventuelt i strid med lova, er ikkje eit argument for at den typen lovbrøt kan skje i framtida.

Eg trur løysinga i denne saka ligg i at ein bruker dei rammene som ein har i dag, anten det er eigarstyring eller lov. Det vil òg vera viktig at me ser på korleis denne dialogen vert ført, og ha dialog med Statskog om det. Det er klart at det er veldig skeive maktforhold her i mange situasjonar.

Eg har tenkt at det alltid skal vera mogleg å gjera ting betre i framtida enn det me har gjort så langt, og så er det viktig å halda fast på dei prinsipielle utgangspunkta.

Olve Grothe (H) [10:38:10]: No bruker jo statsråden den eksisterande lovteksten, den eksisterande lova, som eit argument for at ein ikkje skal kunne selje eller avhende areal, men det Dokument 8-forslaget inneber, er nettopp forsøk på å få endra lova ved at ein tek inn eit nytt unntak. Det vil då ikkje vere i strid med eksisterande lov. Ein skal altså endre lova; det er det ein ber om.

Då må spørsmålet igjen vere: Ser ikkje statsråden at det kan vere behov for eit særskilt unntak knytt til næringsseigdom?

Statsråd Geir Pollestad [10:38:56]: Eg ser jo kva forslaget går ut på, og eg ser òg at det ikkje ligg an til å få fleirtal her.

Eg meiner at det er rom for fleksibilitet innanfor dagens lov. Viss ein gjer for mange unntak, vil ein til sjuande og sist uthola det grunnleggjande knytt til forvaltinga av Statskog, statsallmenningane og vår felles eigedom. Der trur eg nok at partia har litt ulik tilnærming.

Eg vil, så lenge lova gjeld, forhalda meg til ho. Får ein beskjed frå Stortinget om at ein ønskjer å endra lova, må ein forhalda seg til det, men eg trur det er mogleg å oppnå mykje av det som eg høyrer at både posisjon og opposisjon er opptekne av, innanfor rammene av dagens lov.

Olve Grothe (H) [10:39:47]: Eg blir litt usikker på kva ministeren eigenleg meiner. No blir det sagt at det ikkje ligg an til eit fleirtal, og dermed blir det ikkje noko unntak, men det ligg ikkje an til eit fleirtal fordi regje-

ringspartia ikkje vil det. Viss Arbeidarpartiet og Senterpartiet går inn for dette, vil det jo kunne bli eit slikt unntak – så eg skjønar ikkje heilt logikken.

Oppsummert må det vel bli slik at ein ikkje meiner at næringsareal er like viktig som gardsbruk eller for den del bustadtomter. Er det ei presis eller korrekt beskriving av den vurderinga ministeren har av kor viktig det er med næringsdrift, gjerne i kapitalsvake kommunar?

Statsråd Geir Pollestad [10:40:40]: Eg er oppteken av at Statskog skal bidra til næringsutvikling lokalt. Så har eg òg i brevet mitt til Stortinget anbefalt at ein ikkje går inn på det forslaget som ligg føre om å utvida unntak på dette feltet.

Eg seier òg at ein må sjå på om det er rom for å gjera ting betre innanfor dagens lov og dagens retningslinjer for eigarstyring. Eg har peikt på at maktforholdet ofte er skeivt, og at prosessane vert opplevde som tunge. Det er ting som det er naturleg å ha med når ein skal fylgja opp dette punktet i Hurdalsplattforma.

Eg meiner det er mogleg å finna ei god løysing som varetek behova til lokalt næringsliv innanfor rammene av lova, og at ein då samtidig vedtek å sikra det prinsipielle, nemleg at desse verdiane, som fellesskapet eig, vert forvalta til beste for fellesskapet.

Presidenten [10:41:38]: Replikordskiftet er dermed omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:41:43]

Innstilling frå kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet (Innst. 173 S (2023–2024), jf. Dokument 3:4 (2023–2024))

Presidenten [10:41:56]: Etter ønske fra komiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Nils T. Bjørke (Sp) [10:42:30] (ordfører for saka): Eg vil takka komiteen for godt samarbeid i denne saka. Det er ein samla komité som står bak innstillinga eg no legg fram. Eg vil òg takka Riksrevisjonen for ein sær framifrå rapport. Undersøkinga om mattryggleik og beredskap på landbruksområdet er ein av dei viktigaste og mest omfattande rapportane Riksrevisjonen har lagt fram for Stortinget på lang tid.

Undersøkinga omfattar i hovudsak perioden 2000–2023. Enkelte analysar strekkjer seg tilbake til 1980-talet og 1990-talet. I 2024 forstår alle at mattryggleiken må verta forvalta rett. Sjølv mangel på 1 pst. av mjølk og egg skaper stor politisk uro og ikkje minst uro hjå forbrukaren. Nett difor er det viktig at Riksrevisjonen har gått så grundig inn i mattryggleiken og beredskapen på landbruksområdet.

Nasjonal mattryggleik byggjer på tre sentrale føresetnader: kontinuerleg nasjonal produksjon av mat, sikring av produksjonsgrunnlaget og eit velfungerande handelssystem. Mattryggleik inneber at folk i Noreg til kvar tid skal ha fysisk og økonomisk tilgang på nok og trygg mat. Å ta i bruk landbruksressursane over heile landet, sikra produksjonsgrunnlaget og leggja til rette for konkurransedyktige verdikjeder er turvande for å kunna produsera mat til eige folk. I undersøkinga legg Riksrevisjonen vekt på at 60 pst. av all maten me et, er anten importert eller produsert med importerte førråvarer til husdyrnæringa og oppdrettsnæringa. Difor er me utsette for stor risiko viss tilgangen på importert mat og førråvarer av ulike årsaker skulle verta redusert.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen støttar Riksrevisjonen i at det er kritikkverdige at arealressursane i jordbruket ikkje vert forvalta på ein fullt ut berekraftig måte, m.a. ved at betydelege jordbruksareal av god kvalitet vert omdisponerte og bygde ned. Kontroll- og konstitusjonskomiteen støttar Riksrevisjonen i at det ikkje er tilfredsstillande at Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet i dagens norske matvareberedskap ikkje har gjort betre førebuingar dersom det skulle oppstå vesentleg svikt i tilgangen på mat eller fôr.

I innstillinga viser komiteen til at i handsaminga av jordbruksoppgjæret 2014 uttalte ein samla næringskomité at det er avgjerande at landbrukspolitikken som vert ført, gjev trygg og sikker mat, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og ei berekraftig næring. Kontrollkomiteen viser til at næringskomiteen i Innst. 251 S for 2016–2017 viste til at regjeringa i jordbruksmeldinga varsla at «kostnadseffektiv matproduksjon» skulle vera hovudføremålet med jordbrukspolitikken, i tråd med den politiske plattformen til regjeringa. Næringskomiteen støtta ikkje dette hovudformålet med jordbrukspolitikken, men såg ei kostnadseffektiv verdikjede for mat som eitt av fleire verkemiddel for å nå dei overordna måla.

Riksrevisjonen har funne at mykje av maten er importert, men forvaltninga kjenner ikkje potensialet for å omstilla verken produksjonen eller forbruket vårt i ein krisesituasjon. Noreg kan verta meir sjølvforsynt med mat ved å auka kornproduksjonen, men dagens verkemiddel er ikkje tilstrekkelege for å nå målet om auka

produksjon. Lønsemda i kornproduksjonen har falle over tid. Riksrevisjonen har funne at arealressursane i jordbruket ikkje vert forvalta på ein fullt ut berekraftig måte. Store jordbruksareal av god kvalitet er ikkje i drift. Beredskapsplanlegginga på mattryggleiksområdet er mangelfull.

Komiteen støttar opp om Riksrevisjonens tilrådingar til departementa om å styrkja verkemidla for mattryggleik og beredskap og å styrkja samarbeidet mellom departementa. Eg vil særleg trekkja fram tilrådinga om å gjennomføra ein risiko- og sårbarheitsanalyse av norsk matforsyning som òg omfattar ei vurdering av situasjonar med ein ikkje velfungerande internasjonal handel. I 2024 er me i ein internasjonal tryggingssituasjon der den internasjonale handelen er truga.

Det er avgjerande at landbrukspolitikken som vert ført, gjev trygg og sikker mat, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og ei berekraftig næring. Det er mange faktorar som er med på å avgjera om næringa vert oppfatta som attraktiv, men gode inntektsmoglegheiter er det viktigaste verkemiddelet for å nå dei jordbrukspolitiske måla.

Rapporten frå Riksrevisjonen er omfattande og klargjer mange sider ved mattryggleiken. Eg rekk berre nokre hovudpunkt i dette innlegget. Eg vil difor oppfordra alle til å lesa rapporten og innstillinga frå komiteen. Det sentrale er at utgangspunktet for matproduksjonen er arealressursane. Forvaltninga av dei må ha eit evig perspektiv. Eit aktivt landbruk basert på lokale ressursar er avgjerande for å ha kunnskap og utstyr til å styrkja mattryggleiken. Dette må regjeringa følgja opp i arbeidet med rapporten frå totalberedskapskommissjonen, i tråd med svarea statsrådana har gjeve til Riksrevisjonen.

Carl I. Hagen (FrP) [10:47:59]: Forslaget til vedtak er at dette dokumentet vedlegges protokollen. Det fattes altså ikke noen andre formelle vedtak. Men jeg vil gjerne føye til at det står en del mer, som er å oppfatte på omtrent samme måte. Det står:

- «Komiteen viser til at Riksrevisjonen tilrår at:
- Landbruks- og matdepartementet legg fram ei vurdering av kva for verkemiddel – både eksisterande og eventuelle nye – som kan bidra til å auke sjølvforsyninga, og som samstundes tek omsyn til forbrukarane sine preferansar og situasjonen i marknaden (...)
 - Justis- og beredskapsdepartementet saman med Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet etablerer felles dimensjonerande planføresetnader for den norske mat- og forsyningsberedskapen
 - Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet i samarbeid utarbeider eit

anslag for Noreg si sjølvforsyningsevne og greier ut korleis kosthaldet og matproduksjonen i jordbruket, havbruket og fiskeria ved behov kan omstillast ved kortvarige eller langvarige kriser

- Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet i samarbeid gjennomfører ein risiko- og sårbarheitsanalyse av norsk matforsyning som òg omfattar ei vurdering av situasjonar med ein ikkje velfungerande internasjonal handel.

Komiteen sluttar seg til Riksrevisjonen sine tilrådingar.»

Det er dette som er mitt poeng, at når komiteen enstemmig sluttar seg til disse anbefalingene, er det i realiteten omtrent det samme som et formelt stortingsvedtak, slik at vi forventer at departementene som her er nevnt, følger opp nøyaktig det som er anbefalingene, og som komiteen enstemmig har sluttet seg til. I en tid med stor usikkerhet og kriser internasjonalt er selvsagt selvforsyningsgraden og beredskapen for mat i landet av større betydning enn når det er fredelige situasjoner, som det har vært tidligere. Derfor håper jeg statsråden vil bekrefte at også han oppfatter den enstemmige komitétilslutningen til Riksrevisjonens anbefalinger som et stortingsvedtak, slik at når Riksrevisjonen forhåpentlig følger opp dette om noen år, kan den rapportere tilbake at det som er anbefalingene, og som komiteen enstemmig har sluttet seg til, er oppfylt. Det håper jeg vil være situasjonen om noen år når Riksrevisjonen rapporterer om dette på nytt.

Statsråd Geir Pollestad [10:51:08]: Eg trur det er sjeldan kritikk frå Riksrevisjonen har vorte motteken med større begeistring enn denne rapporten, og eg meiner at rapporten peikar på veldig grunnleggjande ting.

Sikker tilgang på mat er avgjerande for beredskapen i eit land. Med klimaendringar og ei uroleg verd er det gode grunnar for at arbeidet med matsikkerheit vert løfta fram og ettergått av Riksrevisjonen. Eg meiner Riksrevisjonen har gjort eit godt og grundig arbeid på eit viktig område både for regjeringa og for landet.

Riksrevisjonen rettar kritikk på to område. Eg tek på stort alvor at Riksrevisjonen meiner det er kritikkverdige at jordbruksareala ikkje vert forvalta på ein fullt ut berekraftig måte, og at det ikkje er tilfredsstillande førebuingar dersom det skulle oppstå vesentleg svikt i tilgangen på mat eller fôr. Regjeringa vil følgja opp dette i ulike saker til Stortinget, bl.a. gjennom oppfølging av totalberedskapskommisjonens arbeid og gjennom andre saker som vert fremja frå Landbruks- og matdepartementet.

Riksrevisjonen tilrår at Landbruks- og matdepartementet legg fram ei vurdering av kva for verkemiddel som kan nyttast for å auka sjølvforsyninga, og som samtidig tek omsyn til både dei preferansane forbrukarane

har, og situasjonen i marknaden. Regjeringa vil allereie denne våren leggja fram ei melding til Stortinget med ein strategi for auka sjølvforsyning.

Komiteen peikar i si innstilling på at gode inntektsmoglegheiter er det viktigaste verkemiddelet for å nå dei jordbrukspolitiske måla, og at det er ei hovudutfordring i jordbrukspolitikken å bidra til tilstrekkeleg lønsemd i jordbruket til å utnytta jordbruksressursane til produksjon av varer, tenester og fellesgode. Eg støttar denne vurderinga og vil leggja til at god lønsemd òg er avgjerande for å halda jordbruksareala i drift og i god hevd.

Regjeringa har satsa tungt på å løfta inntektene i jordbruket gjennom dei siste to jordbruksoppgjera, og me arbeider med ein plan for å auka inntektsmoglegheitene i jordbruket, som skal leggast fram for Stortinget denne våren.

Drenering er viktig for å oppretthalda produksjonsgrunnlaget og produktiviteten i jordbruket. Riksrevisjonen peikar på dette og viser til at det vert drenert for lite areal i høve til kva som trengst. Eg er difor svært nøgd med at det i vår vart gjort ein auke på 60 pst. i tilskottet til drenering, og det har verkeleg sett fart på aktiviteten. Det er registrert ein stor auke i talet på søknader. Det viser at politikk verkar. Det viser òg kor viktig jordbruksavtalen og jordbruksforhandlingane er for å drøfta og prioritera viktige saker saman med jordbruket.

Riksrevisjonen peikar på at betydelege jordbruksareal vert bygde ned og omdisponerte kvart år. Det svekkjer produksjonsgrunnlaget. Regjeringa har allereie lagt fram ein ny nasjonal jordvernstrategi med eit nytt og skjerpa jordvernmål, og nye konkrete tiltak for å nå målet. Statistikken viser gledeleg nok òg at nedbygging av matjord over tid er på veg ned, men framleis er for høg. Eg stiller meg likevel bak Riksrevisjonens tilråding om å greia ut om verkemidla for å beskytta jordbruksareala bør styrkjast.

Eg merkar meg, og er glad for, at ein samla komité stiller seg bak både kritikken og tilrådingane frå Riksrevisjonen. Komiteen står òg samla i sine merknader i saka. No skal ikkje eg gå inn og tolka om merknader kan oppfattast som vedtak, og vedtak oppfattast som merknader, men regjeringa har tenkt å følgja opp det Riksrevisjonen seier, og det komiteen skriv. På svært mange punkt er me allereie i gang, og fleire punkt høyrer òg naturleg saman i oppfølginga av totalberedskapskommisjonen.

Det er ikkje alltid ein er veldig glad for å få kritikk frå Riksrevisjonen, og eg skulle ønskt at denne kritikken ikkje var nødvendig – at ting var på stell – men det er vel eit uttrykk for at ein ikkje tidleg nok har sett behovet for å skjerpa beredskapen. Denne regjeringa har teke be-

redskap på største alvor og er i gang med fleire av dei sakene som ligg føre, og det vil jobbast vidare på breitt grunnlag med å styrkja beredskapen i Noreg.

Presidenten [10:55:46]: Det blir replikkordskifte.

Geir Jørgensen (R) [10:55:56]: Innledningsvis vil jeg si: Det er ikke bare denne regjeringens ansvar at vi er i den situasjonen som Riksrevisjonen så riktig påpeker og kommer med kritikk av. Her er det mange som er nødt til å ta ansvar, og dette er en utvikling som har pågått over lang tid.

Likevel ser vi nå, når vi er i en vanskelig sikkerhetssituasjon i verden, at vi får denne alvorlige kritikken på dette tidspunktet. Da er det jo lett for statsråden å være glad for kritikken; det vanskelige er de konkrete oppfølgingspunktene i dette dokumentet. Da er jeg interessert i å høre: Hva mener statsråden er det viktigste enkelttiltaket for å komme i inngrep med den alvorlige situasjonen som er beskrevet her?

Statsråd Geir Pollestad [10:56:53]: For det fyrste er eg glad for – når eg no har latt vere å peika på tidlegare regjeringar og deira ansvar for den situasjonen me har kome opp i – at Raudt kjem meg til unnsetning og understrekar det, noko som sjølv sagt er heilt korrekt.

Så vert det spurt om det viktigaste enkelttiltaket. Her er det jo kritikk på litt fleire punkt, men viss eg skal nemna éin ting som er viktig for sjølvforsyning og for evna til å halda jorda i drift og til å sikra fornying og vedlikehald av jordressursane, er det ei styrking av inntektsmoglegheitene i landbruket.

Eg var i går på landbruksmøte både i Vestland og i Rogaland. Det er ein krevjande situasjon i landbruket; kostnadsveksten har prega landbruket. Dei to siste jordbruksoppgjera har hjelpt, men det er klart at det er behov for ei vidare styrking av inntekta for å produsera mat i Noreg. Det vil eg peika på som det viktigaste tiltaket.

Geir Jørgensen (R) [10:57:54]: Da ser vi fram til en skikkelig god plan for å løfte inntektene i jordbruket.

Riksrevisjonen peker også på ting som ikke ligger direkte under storting og regjering, men det er jo måten vi har valgt å organisere oss på i dette landet. Når de da skriver at store jordbruksarealer av god kvalitet ikke er i drift, og at oppfølgingen av driveplikten er svak, er dette i første ledd et ansvar som kommunene har, men storting og regjering har jo et ansvar for at det blir fulgt opp. Det samme gjelder bit-for-bit-raseringen av verdifull matjord ute i det ganske land. Hvilken linje tenker statsråden at regjeringen skal legge seg på i balansegangen mellom kommunalt selvstyre og nasjonale mål?

Statsråd Geir Pollestad [10:59:02]: Det er heilt rett at kommunane har ei viktig oppgåve, både når det gjeld å følgja opp at driveplikta vert overhalde, og når det gjeld å ta vare på matjorda vår. Eg sende i går, saman med kommunalministeren, eit brev til alle landets kommunestyrerepresentantar og understrekte ansvaret som dei har, og viktigheita av den jobben dei gjer. Eg peikte òg på tilbakemeldingane frå totalberedskapskommisjonen.

Utgangspunktet er at arealforvaltninga er kommunal og lokal, og sånn må det vera. Samtidig er det òg sånn at statsforvaltarane og staten har eit ansvar for å sikra at det nasjonale jordvernmålet vert følgt opp. Det vil seia at ein må bruka dei verkemidla ein har for å sørgja for at summen av dei vedtaka som vert gjorde rundt om i kommunane, heng saman med det nasjonale målet, og det er å koma ned til 2 000 dekar omdisponert. Det kjem til å krevja ganske mykje av både kommunane og staten.

Carl I. Hagen (FrP) [11:00:20]: Jeg tolker statsråden dit hen at han var positiv til det jeg nevnte i mitt innlegg, men jeg vil gjerne bare formelt ha en bekreftelse på at han – og departementet og embetsverket – oppfatter disse syv konkrete tilrådingene fra Riksrevisjonen, som komiteen enstemmig har sluttet seg til, på samme måte som, la oss si, vedtak i Stortinget. Det kan jo av og til være en forskjell på f.eks. et anmodningsvedtak og merknader hos dem som skal gjennomføre disse tingene i praksis, og det gjelder jo ikke alltid bare statsråden selv, men også et embetsverk. Så jeg vil bare få ham til å bekrefte at embetsverket vil få klar beskjed om at dette må ses på som vedtak og noe som skal følges opp.

Statsråd Geir Pollestad [11:01:09]: Eg trur at eg skal oppfatta vedtak som vedtak og merknad som merknad, men dei punkta som komiteen einstemmig har peikt på, vil verta følgde opp av regjeringa. Det kan eg bekrefte, og det vil sjølv sagt politisk leiing, embetsverket og dei forskjellige departementa jobba med å få gjennomført. Eg meiner dette er sju punkt som er fornuftige, og mange av dei er me allereie i gang med.

Eg tenkjer at det kanskje aller viktigaste punktet, som er litt krevjande, men som òg er nytt, og som denne regjeringa har teke tak i, er at planlegginga òg må ta høgd for ein situasjon der handelen ikkje går som normalt. Det har vore problemet med dei rapportane som kom under førre regjering, at planføresetnadene la til grunn at det ikkje vart sviakt i handelen. Det punktet meiner eg er det som kanskje endrar mest i denne saka, og då trur eg komiteen er tydeleg på at me har støtte til å gjera det.

Presidenten [11:02:10]: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olav Tyldum (Sp) [11:02:29]: La meg få starte med å gi komiteen ros for å stå samlet bak innstillingen i saken og med det gi norsk matsikkerhet og beredskap innen landbruksområdet en viktig anerkjennelse.

Norge er forpliktet gjennom FN-konvensjonen til å sikre og produsere mat til egen befolkning. Matsituasjonen i verden er blitt særlig usikker etter at Russland invaderte Ukraina.

Med et slikt bakteppe er det viktig at Norge legger til rette for en så stor matproduksjon som mulig. Vi kan ikke ta for gitt at internasjonale forsyningskjeder alltid er åpne og i funksjon. Matjorda og bonden er kanskje de viktigste bidragene til vår nasjonale matsikkerhet, vår beredskap og befolkningens trygghet.

Komiteen viser til Riksrevisjonens kritikk om at arealressursene i jordbruket ikke blir forvaltet på en fullt ut bærekraftig måte, ved at betydelige arealer blir omdisponert og bygd ned. Senterpartiet er glad for at Stortinget gjennom behandlingen av fjorårets jordbruksoppgjør vedtok en tydelig jordvernstrategi med skjerpede mål – bare synd at ikke flere partier støttet vedtaket ut over dagens regjeringspartier og SV.

Å styrke bondens inntektsmuligheter er ikke et mål i seg selv. Det er et virkemiddel for å kunne oppnå mål om selvforsyning, matsikkerhet og beredskap i vårt land.

Jeg mener det er helt avgjørende at vi framover prioriterer tiltak for å sikre bondens inntektsmuligheter ved å ta ut riktig produsentpris i verdikjeden, tilpasse tollvernet ut fra prioriterte produkter, bidra med budsjettmidler for matproduksjon i hele landet og sist, men ikke minst, støtte opp om en næring som ønsker å tilpasse seg framtidige forventninger og krav.

Riksrevisjonens rapport om matsikkerhet og beredskap i landbruksområdet blir møtt med en samlet innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen. Det er bra, men hva nå?

Jeg mener at en flerårig, sivil beredskapsplan, med bl.a. matsikkerhet som en sentral del av planen, burde etableres. Riksrevisjonens rapport er klar på at vi ikke er godt nok forberedt. Konklusjonen er at vi ikke kan gjøre oss mer avhengig av mat fra utlandet.

Per Olav Lundteigen (Sp) [11:05:20]: Den historiske erfaring er at ethvert lands ledelse gjør det den kan for å sikre befolkningen nok mat i krisesituasjoner. Situasjonen i Norge er at vi har den dårligste sjølforsyningsgraden – matvaresikkerheten – på jordbruksområdet i hele Europa, med 40 pst. av kaloriene produsert på nor-

ske arealer. Vi er altså i en meget kritisk situasjon, og det har ikke vært bedring de siste årene – tvert imot.

Fram til 1990 ble det hvert år utarbeidet en rapport, som Næringsdepartementet eide, om en sjølforsyningsmodell, dvs. om hvordan en skulle sikre forsyning av mat, både fra land og fra hav, til befolkningen – altså et samsvar mellom hva befolkningen trengte av mat, og produksjonen. Den sjølforsyningsmodellen var en svær, lineær programmeringsmodell som hele tida tilpasset forbruk til produksjonen, og da så en hva som var de logiske sammenhengene.

En skal ikke arbeide mye med disse spørsmålene før en forstår at det jordbruksarealet vi har i Norge, er for lite. Det er for skrint til at en greier å ha normal forsyning i en situasjon hvor en er avskåret fra å bruke andre lands arealer. Derfor er det viktig at en får tilbake denne sjølforsyningsmodellen, sånn at myndighetene har et redskap for å se hvordan en skal tilpasse seg, både i forkant og dersom situasjonen oppstår.

Det som er det sentrale i en sånn modell, er kornets stilling. Kornet har bestandig vært jokeren fordi det er noe alle kan spise, det kan lagres, og det kan selges. Derfor er det viktig å balansere tilbud av og etterspørsel etter korn, og da kommer vi til et poeng som er utrolig vesentlig: Vi kan ikke bruke kornet på dyr i så stor grad som vi gjør i dag. Vi må sikre at dyrene i større grad spiser gras, for det vil styrke sjølforsyningsgraden. Norge er et grasland.

Det er noen faglige sammenhenger her som jeg appellerer til at en i større grad tar inn over seg. Hvis en ikke kan de faglige sammenhengene og ser de historiske linjene og hva som er behovet framover, vil grunnlaget for de politiske beslutningene bli for svake. Sjølforsyningsgraden må opp, og det er et politisk spørsmål.

Presidenten [11:08:19]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:08:21]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Skatteetatens arbeid med å avdekke norske skattepliktiges inntekter og formuer i utlandet samt kryptovaluta (Innst. 172 S (2023–2024), jf. Dokument 3:3 (2023–2024))

Presidenten [11:08:40]: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte

tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Peter Frølich (H) [11:09:08] (komiteens leder og ordfører for saken): Skatteetatens arbeid med å avdekke utenlandsformuer er viktig for å sørge for skatteinn- gang og for å opprettholde befolkningens tillit til skat- tesystemet. Riksrevisjonen har gjort et grundig arbeid i denne rapporten med å gjennomgå hvordan dette ar- beidet gjøres. Det er vist til mye positivt arbeid, men det er også gjort noen mer urovekkende funn.

Riksrevisjonen konkluderer med at et stort antall skattepliktige unnlater å rapportere utenlandsformuer og -inntekter i skattemeldingen. De skriver at skatteeta- ten har lagt et godt grunnlag for bedre etterlevelse av den såkalte globalskatteplikten, og skatteetaten har tatt i bruk flere virkemidler som de har til disposisjon, men de har lagt for lite vekt på kontroll. Det kan ha ført til en lav opplevd oppdagelsesrisiko.

Riksrevisjonen slår klart og tydelig fast at et stort an- tall skattepliktige ikke har fulgt reglene. Likevel har altså kontrollnivået fra skatteetaten vært for lavt. Myndighe- tene har heller ikke i tilstrekkelig grad brukt de virke- midlene som man tross alt har til disposisjon. Som Riks- revisjonen skriver, etterlater det et inntrykk av lav opp- dagelsesrisiko.

Riksrevisjonen kommer som vanlig med anbefalin- ger. De dreier seg bl.a. om å øke antall kontroller og å øke bruken av bistandsanmodninger til andre myndigheter.

Som vanlig når vi behandler riksrevisjonsrapporter, er det bred politisk enighet om mye av det Riksrevisjo- nen presenterer, men komiteen deler seg til en viss grad når det gjelder synet på adgangen til å styre skatteeta- tens prioriteringer. Det reiser grunnleggende spørsmål om hvilke politiske føringer som kan legges fra hen- holdsvis Stortinget og regjeringen for skatteetatens virk- somhet, og da særlig for kontrollarbeidet skatteetaten utfører.

Jeg vil redegjøre kort for Høyres ståsted i uenigheten som har oppstått i komiteen. Jeg vil først som sist ha slått fast at kontroll med utenlandsformuene er særdeles vik- tig. Det må være hevet over tvil. Det er verdt å notere seg – for alle politikere, alle partier, enten man støtter sittende regjering eller forrige regjering – at kontrollarbeidet ikke har vært godt nok. Det er et politisk spørsmål, og det er et politisk ansvar å rette opp. Det er det for regjer- ingen i første omgang, men også for partiene på Stortin- get i vårt langsiktige arbeid.

Jeg synes for så vidt at det er helt fair å kritisere skatte- etatens praksis, slik flere partier gjør i innstillingen, selv om vi skal være tydelige på at det formelle ansvaret fort- satt ligger hos regjeringen.

Jeg vil for ordens skyld likevel advare mot å trække over noen grenser når det skal presenteres hvilke mulige løsninger vi sitter på, ofte gjerne raske politiske løsning- er. Stortinget kan ikke anlegge en praksis hvor vi impli- sitt eller eksplisitt legger opp til en forventning om at re- gjeringen skal kunne instruere underliggende etaters kontrollarbeid. Jeg sier ikke at innstillingen går så langt som å gjøre dette, men enkelte av merknadene kan leses i den retningen.

Høyre gjentar vår forventning om at departementet følger opp rapporten som foreligger og de anbefaling- ene Riksrevisjonen har gitt, og at det må gjøres på en måte som ivaretar skatteetatens integritet og uavheng- ighet.

Jeg har lyst til å avslutte med å takke Riksrevisjonen for et grundig arbeid. Jeg er helt sikker på at rapporten relativt raskt vil føre til nødvendige forbedringer i tiden som kommer. Oppfølgingsrapporten, som vi kan vente en stund fram i tid, vil Høyre imøtese med særlig stor oppmerksomhet og interesse.

Frode Jacobsen (A) [11:14:17]: Som tidligere med- lem av finanskomiteen med ansvar for skatt har jeg lest denne rapporten med stor interesse. Takk til Riksrevi- sjonen for rapporten om et tema som er viktig for oss som er opptatt av velferdsstaten og dens fundament, nemlig hvordan vi finansierer vår felles velferd.

I rapporten fra Riksrevisjonen vi behandler i dag, har skatteetaten beregnet at fellesskapet hvert år taper 7 mrd. kr fordi norske innbyggere skjuler inntekt og for- mue i utlandet fra beskatning. Dette er penger vi alle gjerne skulle hatt tilgang til for å gjøre politiske priorite- ringer i bruken av dem. Det kunne gi oss flere lærere, fle- re hender i eldreomsorgen og på sykehusene, billigere deltakelse i idretten, flere instrumenter for ungene i korpset eller billigere kollektivtransport. Dette er imid- lertid 7 mrd. kr vi ikke får tilgang til, fordi folk ikke rap- porterer inn inntekt eller formue de har i utlandet, eller de unnlater å melde fra om kryptovaluta eller andre di- gitale verdier de har. Det er for mange som ikke følger reglene.

I tillegg til pengene vi går glipp av, er unndragelsene også et problem for hvilken tillit vanlige folk har til skat- tesystemet vårt. Hvis man vet at noen tjener mye på kryptovaluta, men ikke betaler skatt av formue eller for- tjeneste, påvirker det skattemoralen og ens egen vilje og lyst til å bidra til fellesskapet. Skal man ha tillit til skatte- systemet, må man være trygg på at det er vanskelig å unndra seg beskatning.

Å plassere pengene sine i utlandet eller i krypto er et valg noen tar. Er sjansen liten for å bli tatt for juks, øker fristelsen til å prøve seg. Sånn er det vel på de fleste om-

råder, også når det gjelder å unndra seg beskatning. Et stort antall skattepliktige nordmenn følger ikke reglene.

Derfor er det kritikkverdig at kontrollnivået hos skatteetaten har vært lavt når det gjelder å lete etter skjulte inntekter eller formuer i utlandet. Samtidig dokumenteres det at skatteetaten heller ikke har utnyttet godt nok det å bruke opplysninger om nordmenns skattepliktige inntekter og formuer fra utlandet. Derfor mener Riksrevisjonen det er grunn til å konkludere med at den opplevde risikoen for å bli oppdaget er redusert, noe som slett ikke er bra.

Når skatteetaten selv påpeker at skjulte inntekter fra formuer i utlandet er et viktig risikoområde, mener Arbeiderpartiet det ville vært naturlig at etaten selv hadde et høyere kontrollnivå for å sikre at mer midler kom til beskatning i Norge, og det er bra at antall kontroller nå har økt.

Selv om kryptovaluta er et forholdsvis nytt fenomen, har det vært kjent en tid. Skatteetaten har vært proaktiv i forbindelse med kryptovaluta, men etterlevelsen av reglene og innhenting av informasjon har vært for svak.

Å bekjempe skatteunndragelser er ikke en jobb Norge er alene om. Skal vi bekjempe skatteunndragelser, må internasjonalt samarbeid til. Som med alle andre utfordringer – enten det er klimaendringer, migrasjon, krig eller organisert kriminalitet – må det også på dette området mer internasjonalt samarbeid til for virkelig å få løst problemene.

Nils T. Bjørke (Sp) [11:17:46]: Skatteetaten er ein etat underlagt Finansdepartementet. Skatteetaten skal styra verksemda si og gjera eigne prioriteringar innanfor dei måla Stortinget gjev, og innanfor dei rammene departementet set i tildelingsbrevet. Eitt av dei tre måla Stortinget har gjeve for verksemda i skatteetaten, er at samfunnet har tillit til skatteetaten. Dette er grunnleggjande for samfunnsoppdraget skatteetaten har.

Denne undersøkinga byggjer på innstilling frå kontrollkomiteen til Dokument 1 for budsjettåret 2012. Riksrevisjonen rapporterte då om svak kontroll av kontrolloppgåvene frå utlandet tilbake til 2006. Komiteen merka seg i 2014 at Skattedirektoratet då hadde sett i verk fleire tiltak som ville forbetra handsaminga av kontrolloppgåvene frå utlandet.

I denne undersøkinga har Riksrevisjonen gått grundig inn i dette for perioden 2017–2021. Då finn dei at skatteetaten peikar på skjulte inntekter og formue i utlandet som eit av dei viktigaste risikoområda på personområdet, men at kontrollnivået har vore lågt. Mange skattepliktige har ikkje følgt reglane. Staten går glipp av store inntekter. Eg meiner det er på sin plass å minna skatteetaten på samfunnsoppdraget sitt. Når etaten veit

at risikoen er høg, må det følgjast opp med reelle kontroller. Slik bidreg etaten til tillit og støtte til skattesystemet.

Eg støttar vurderinga og tilrådinga Riksrevisjonen gjer i denne rapporten. Eg meiner òg det er på sin plass å peika på ansvaret skatteetaten har for å løysa samfunnsoppdraget sitt. Difor er eg nøgd med at skatteetaten no rettar kontrollen mot dei mest alvorlege sakene på utlandsområdet.

Audun Lysbakken (SV) [11:19:42]: Jeg vil også takke Riksrevisjonen for en veldig viktig rapport. Innstillingen gir også en del viktige signaler videre til regjeringen.

SV mener at denne rapporten er oppsiktsvekkende, og at den viser fram en virkelighet når det gjelder hvordan skjulte formuer og inntekter i utlandet ikke beskattes, som er nødt til å få konsekvenser og politisk oppfølging. Det som anslås her, er altså at de tapte skatteinntektene knyttet til det som beskrives i denne rapporten, er på over 7 mrd. kr. Det er penger som skulle gått til veier, skoler og eldreomsorg rundt omkring i Norge, men som i stedet urettmessig blir værende i utenlandske plasseringer av formuer til privatpersoner. Det er ikke akseptabelt, og det er nødvendig å gjøre noe med.

Finansministeren har i sine kommentarer til dette påpekt at departementet har høy terskel for å overprøve skatteetatens prioriteringer. Det er greit nok, det er sånn systemet er. Det er likevel helt på sin plass at komiteens flertall i innstillingen slår fast at kontrollnivået er for lavt, og at vi har en forventning om at regjeringen har oppmerksomhet knyttet til dette. Jeg mener det er bra at et flertall slår fast dette. Jeg regner med at finansministeren leser flertallets merknad nøye, og at det følges opp, og så må departementet og finansministeren finne den riktige måten å gjøre det på. En av tingene noen av partiene i komiteen – deriblant SV – peker på, er ressurs-situasjonen i skatteetaten, som kan være én av grunne til at kontrollnivået ikke er godt nok.

Ingen grenser passerer i denne innstillingen. Det vil være underlig om ikke Stortinget hadde klare meninger om det Riksrevisjonen har avdekket, og en klar forventning om at dette løses. Det handler ikke bare om skatteinntektene i seg selv, men det handler om tilliten til skattesystemet, og det handler om ulikheten i makt og rikdom i dette landet. Hvis mennesker som betaler sin skatt, en høy skatteprosent av en vanlig inntekt, opplever at folk med betydelige formuer kan unndra sine penger fra beskatning, undergraver det selvfølgelig tilliten til skattesystemet vårt og er et alvorlig politisk problem.

Riksrevisjonen peker også på at rapporteringen til Stortinget på dette området har vært lite balansert. Da er

det verdt å minne om at det gjennom budsjettavtalene mellom SV og regjeringen de siste årene har kommet på plass en del verktøy for bedre rapportering på det som handler om ulikhet i formue og inntekt, men at det er en del ting som gjenstår å gjøre. Jeg tenker det er på sin plass i dag å understreke viktigheten av land-for-land-rapporteringen og den enigheten som er mellom SV og regjeringspartiene om mer inngående rapportering på fordeling og ulikhet i statsbudsjettene, som vi har en forventning om at følges aktivt opp framover.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:23:52]: Skattedebatt er viktig, men skattekontroll er minst like viktig. Derfor vil jeg takke Riksrevisjonen for en god og grundig rapport, som jeg mener er alvorlig lesning, og som viser at det trengs en forsterket innsats for å sørge for at de rikeste blant oss betaler den skatten som politikere og regjeringen har sagt at de skal betale.

Denne rapporten bør ikke være veldig overraskende. Det er lenge varslet. Det har vært høylytte advarsler, spesielt fra fagforeningene, om at det mangler hundrevis av årsverk for at skatteetaten skal kunne gjøre jobben sin skikkelig. Riksrevisjonens funn av kritikkverdige forhold kan delvis tilskrives at skatteetaten har hatt stramme budsjettammer over flere år. Kutt i skatteetatens ressurser fører jo til at fellesskapet går glipp av milliarder av kroner hvert år.

Driftsbudsjettet til skatteetaten ble altså kuttet med til sammen 300 mill. kr gjennom åtte år med såkalte ABE-kutt, under regjeringen Solberg. Det har også kommet forslag til kutt i de senere budsjettene. Disse kuttene får konsekvenser, som rapporten vi behandler i dag, viser, og Norge går glipp av store inntekter.

De ansattes organisasjoner har gjentatte ganger understreket behovet for flere ressurser, f.eks. i Klassekampen i september 2022. Der sa NTL Skatt at det er behov for flere hundre nye årsverk for å gjøre skatteetaten i stand til å gjøre oppgavene sine skikkelig, og at staten potensielt går glipp av enorme milliardbeløp hvert år på grunn av denne ressursmangelen. Det er nettopp det Riksrevisjonens rapport nå viser.

Regjeringen bør ta bekymringene om ressursmangel på alvor. Det burde være en tydelig påminnelse til regjeringen om at investeringer i skatteetaten lønner seg, både i kroner og øre og ved at flere skatteunndragelser avdekkes og tilliten til skattesystemet opprettholdes.

Vi i Rødt tror at skatteetaten ville kunne avdekket mye større skatteunndragelser hvis de hadde hatt større ressurser. Dette er noe vi i lengre tid har tatt til orde for, og et område der vi forventer at finansministeren tar grep, for å sikre skatteetaten de ressursene de trenger å ha for å kunne gjennomføre og styrke kontrollvirksomheten.

Denne saken berører viktige spørsmål om makt og rikdom i samfunnet. Hvis vi skal ha et skattesystem som er rettferdig, og som også oppleves rettferdig, må kontrollen være bra nok til at man kan hamle opp med enkeltpersoner som sitter på ressurser i form av advokater og finansrådgivere, noe som noen ganger gjør at de lykkes med å unndra seg skatt.

Utfordringene står i kø. Skatteetaten må bl.a. kunne gjennomføre grundige kontroller av alle Sveits-flyktningene, av skjulte utenlandsformuer og av utenlandske aksjonærer som prøver å unndra seg den utbytteskatten de skal betale til Norge. Rapporten vi behandler nå, slår fast at Norge kan gå glipp av 7 mrd. kr i året fra inntekt og formue som skjules i utlandet og unndras skatt. Det er 7 mrd. kr som skulle vært et helt annet sted.

Fagforeningene er samstemt om at det trengs flere nye årsverk. Vi har en lang rekke gode holdepunkter, også fra skatteetaten selv, for at staten ville gått kraftig i pluss dersom man med dagens utgangspunkt, også uten å endre andre ting, hadde fått flere ansatte og flere ressurser for å gjennomføre kontrollvirksomheten.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:27:35]: Regjeringen er opptatt av å motvirke uønsket internasjonal skattetilpasning og å bekjempe skatteunndragelse. Det er viktig for å sikre et rettferdig skattesystem. Skatteetatens oppgave er å sikre at alle som bor i Norge eller er skattepliktig til Norge, betaler den skatten de skal, og at det blir avdekket når noen forsøker å unndra skatt.

I dag er det mer vanlig enn før å ha verdier i andre land. Det er derfor bra at skatteetaten mottar mange opplysninger om folks finansielle forhold i utlandet. De aller, aller fleste gjør det rette og har heller ikke mange muligheter til å skjule verdier for å unndra skatt, men noen har ressurser og motivasjon til å tilpasse seg og flytte verdier på måter som gjør det krevende for skatteetaten å ha oversikt over hva de har, og hva som er riktig skatt til Norge. Det kan være store verdier og kompliserte strukturer som går på tvers av flere land.

Enkelt sakene er ressurs- og tidkrevende å følge opp når kompleksitetsnivået er høyt. Skatteetaten har sterke fagmiljøer med spisskompetanse om dette og et godt samarbeid med andre aktører. Åpenhet og administrativt samarbeid på tvers av landegrensener er viktig for å motvirke uønsket internasjonal skattetilpasning og å sikre et rettferdig og effektivt skattesystem. Økt internasjonalt samarbeid og automatisk utveksling av informasjon gjør det vanskeligere å skjule finansielle verdier.

Norge har vært en aktiv pådriver for internasjonalt samarbeid på skatteområdet i over 30 år og har i dag et omfattende avtalenettverk som gir norske skattemyndigheter tilgang til skatteopplysninger i utlandet. Det er viktig at de inngåtte avtalene om internasjonalt

samarbeid fungerer effektivt, og at opplysningene som utvikles, brukes aktivt. Det er knyttet betydelig oppmerksomhet til dette, både i Norge og i internasjonale fora.

Jeg merker meg Riksrevisjonens anbefalinger og selvfølgelig også den debatten som har vært her i dag, om innstillingen, og vil følge opp Riksrevisjonens undersøkelse i styringsdialogen med skatteetaten. Skattedirktøren har også selv vært ute i mediene og bekreftet at de følger opp dette området tettere i dag. Riksrevisjonen gjorde disse undersøkelsene for årene 2017–2021, og skatteetatens arbeid og prioriteringer er noe endret i dag. I løpet av det siste året har skatteetaten forsterket arbeidet for å avdekke skjulte inntekter og formuer i utlandet med flere titalls årsverk. Antall kontroller er økt, og skatteetaten retter særlig kontrollene mot de mest alvorlige sakene.

Jeg vil takke Riksrevisjonen for en nyttig undersøkelse og komiteen for en grundig behandling.

Presidenten [11:30:22]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Stortinget tar nå pause fram til votering kl. 15.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 11.31.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Svein Harberg

Votering

Presidenten [15:01:40]: Stortinget går da til votering.

Votering i sak nr. 1, debattert 30. januar 2024

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk (Innst. 170 S (2023–2024), jf. Dokument 8:36 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten har Torgeir Knag Fylkesnes satt fram to forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en plikt for lakseslakterier til å varsle videre til neste ledd i produksjonslinjen eller til kjøper ved påvisning av *Listeria monocytogenes* i egen overvåkning.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til sammen med oppdrettsnæringen og Mattilsynet å utarbeide

bransjeretningslinjer for *Listeria monocytogenes* i oppdrettsnæringen.»

Det blir votert alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:36 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen vedtatt med 81 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.28)

Votering i sak nr. 2, debattert 30. januar 2024

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Kari-Anne Jønnes, Mahmoud Farahmand, Olve Grotle og Trond Helleland om å sikre bedre betingelser for næringsliv i statsallmenningene (Innst. 171 S (2023–2024), jf. Dokument 8:32 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Olve Grotle på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslag nr. 2, fra Olve Grotle på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet

Det blir votert over forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer et unntak i fjellova for avhending av næringseiendom på statsallmenningsgrunn i de tilfeller der det er lokal enighet om dette.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 68 mot 33 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.31)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:32 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Kari-Anne Jønnes, Mahmoud Farahmand, Olve Grotle og Trond Helleland om å sikre bedre betingelser for næringsliv i statsallmenningene – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå Statskogs retningslinjer for fastsetting av festeavgifter slik at disse følger konsumprisindeksen, og vurdere om takst bør settes av en uavhengig tredjepart.»
Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble innstillingen vedtatt med 58 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.11)

Votering i sak nr. 3, debattert 30. januar 2024

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet (Innst. 173 S (2023–2024), jf. Dokument 3:4 (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 3:4 (2023–2024) – Riksrevisjonens undersøkelse av matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet – vert lagt ved møteboka.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 4, debattert 30. januar 2024

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Skatteetatens arbeid med å avdekke norske skattepliktiges inntekter og formuer i utlandet samt kryptovaluta (Innst. 172 S (2023–2024), jf. Dokument 3:3 (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 3:3 (2023–2024) – Riksrevisjonens undersøkelse av Skatteetatens arbeid med å avdekke norske skattepliktiges inntekter og formuer i utlandet samt kryptovaluta – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 5 [15:05:05]

Referat

- (169) Endringer i kontantstøtteleven og folketrygdloven (justering av kontantstøtteperioden og forlenging av foreldrepengeperioden ved 80 prosent dekning) (Prop. 43 L (2023–2024))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
- (170) Endringer i politiloven og vaktvirksomhetsloven (virkeområde mv.) (Prop. 45 L (2023–2024))
- (171) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Seher Aydar og Marie Sneve Martinussen om bedre forebygging og bekjempelse av vold mot og drap av kvinner (Dokument 8:74 S (2023–2024))
- (172) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen og Hans Andreas Limi om endring av lov om foreldelse av fordringer (Dokument 8:75 S (2023–2024))
Enst.: Nr. 2–4 sendes justiskomiteen.
- (173) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en ny arealpolitikk for å stanse nedbygging av norsk natur (Dokument 8:76 S (2023–2024))

Presidenten: Presidenten foreslår at representantforslaget blir sendt kommunal- og forvaltningskomiteen.

Representanten Une Bastholm har bedt om ordet.

Une Bastholm (MDG) [15:05:39]: Dette representantforslaget har en rekke forslag i seg som alle handler om Norges oppfølging av det globale rammeverket for å bevare naturen, altså naturavtalen. For å sikre helhet i innsatsen for å stanse naturtapet foreslår jeg at representantforslaget sendes kommunal- og forvaltningskomiteen, slik presidentskapet har innstilt på, men at komiteen forelegger sitt utkast til innstilling for energi- og miljøkomiteen til uttalelse før innstillingen avgis.

Presidenten: Presidenten vil minne om at det ikke er vanlig når det gjelder Dokument 8-forslag at en sender det til uttalelse for andre komiteer. Presidenten forstår imidlertid at det er flertall i salen for å gjøre det i dette tilfellet, og vil dermed endre sin innstilling slik at representantforslaget foreslås sendt kommunal- og forvaltningskomiteen og sendes energi- og miljøkomiteen til uttalelse.

Er det noen som stemmer imot dette? – Det er det ikke, og presidentens endrede innstilling er dermed vedtatt.

Videre ble referert:

6. (174) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Birgit Oline Kjerstad og Ingvild Wetrhus Thorsvik om tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap (Dokument 8:77 S (2023–2024))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
7. (175) Utbygging og finansiering av E134 Røldal–Seljestad i Vestland og kostnadsramme for E6 Megarden–Sommerset i Nordland (Prop. 44 S (2023–2024))
8. (176) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Dagfinn Henrik Olsen, Tor André Johnsen og Himanshu Gulati om å oppheve forskrift om utslippskrav til kjøretøy ved offentlig anskaffelse til veitransport (Dokument 8:73 S (2023–2024))
Enst.: Nr. 7 og 8 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
9. (177) Årsrapporter fra Stortingets faste delegasjoner til internasjonale parlamentariske forsamlinger for 2023 (Dokument 13 (2023–2024))
10. (178) Rapport til Stortinget fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd 2023 (Dokument 17 (2023–2024))
Enst.: Nr. 9 og 10 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten [15:06:49]: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.07.

